

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

TADQIQOTLAR

ILM-FAN

TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2025

Google Scholar

zenodo

Andijan, Uzbekistan

+998335668868

<https://innoworld.net>

« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR
NAZARIYASI » NOMLI ILMIY, MASOFAVIY, ONLAYN
KONFERENSIYASI TO'PLAMI

2-JILD 6-SON

Konferensiya to'plami va tezislari quyidagi xalqaro
ilmiy bazalarda indexlanadi

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBib

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

EKSPORTNI RIVOJLANTIRISHNING ILG'OR XORIJ TAJRIBALARI

Fozil Xolmurotov

Ma'mun Universiteti "Buxgalteriya hisobi" kafedrasi dotsenti,

Email: fozilholmurotov@gmail.com

Jahon iqtisodiyotida eksport mamlakatlarning iqtisodiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega bo'lib, u milliy ishlab chiqarishni rag'batlantirish, ish o'rinlarini yaratish va valyuta tushumlarini ta'minlash vositasi hisoblanadi. Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarning ko'pchiligi eksportni diversifikatsiya qilish va raqobatbardoshlikni oshirish yo'lida o'ziga xos strategiyalarni amalga oshirgan. Ushbu maqolada eksportni rivojlantirishning eng samarali xorijiy tajribalarini o'rganish va ulardan olingan saboqlarni tahlil qilish maqsad qilingan.

Janubi-Sharqiy Osiyo mamlakatlari tajribasi: eksportga yo'naltirilgan modernizatsiya modeli. Janubi-Sharqiy Osiyo davlatlari, xususan Janubiy Koreya va Singapur, eksportga yo'naltirilgan iqtisodiyotni shakllantirishda dunyoda eng muvaffaqiyatli tajribaga ega bo'lgan mamlakatlar sifatida e'tirof etiladi. Ushbu mamlakatlar iqtisodiy taraqqiyotning dastlabki bosqichida cheklangan resurslarga ega bo'lgan bo'lsalar-da, davlat tomonidan strategik rejalashtirilgan eksport siyosati va tizimli islohotlar orqali qisqa vaqt ichida yuqori daromadli hamda texnologik jihatdan yetuk iqtisodiyotlarga aylanishga muvaffaq bo'ldilar. Ularning tajribasi boshqa davlatlar, jumladan O'zbekiston uchun ham eksport salohiyatini oshirishda muhim metodologik asos vazifasini bajaradi.

Janubiy Koreya: kompleks eksport siyosati va texnologik modernizatsiya tajribasi. Janubiy Koreya 1960-yillardan boshlab eksportga yo'naltirilgan iqtisodiy modelni shakllantirishda davlatning faol ishtirokiga asoslandi. Hukumat tomonidan ishlab chiqilgan rag'batlantiruvchi siyosatlar, kredit-moliyaviy imtiyozlar va soliq yengilliklari eksport jarayonining markaziy instrumentlariga aylandi. Eksport hajmiga qarab korxonalarning qo'shimcha moliyaviy qo'llab-quvvatlanishi mamlakatda "chaebol" nomi bilan tanilgan yirik sanoat konglomeratlarining shakllanishiga sabab bo'ldi. Mazkur konglomeratlar global bozor talablarini o'z vaqtida anglab, milliy sanoatning yetakchi kuchiga aylandi[1].

Mamlakatning modernizatsiya jarayonida texnologiyalarni faol transfer qilish alohida o'rin tutadi. Janubiy Koreya dastlab xorijiy texnologiyalarni import qilgan holda ishlab chiqarishni yo'lga qo'ydi, biroq vaqt o'tishi bilan texnologik jarayonlarni o'zlashtirish, ularni takomillashtirish hamda milliy ilmiy-tadqiqot institutlari faoliyatini kengaytirish orqali o'z innovatsion ekotizimini yaratdi. Texnologiyalarni o'zlashtirish bilan parallel ravishda kadrlar tayyorlash tizimi ham izchil isloh qilindi. Texnik va muhandislik

yo'nalishlariga qaratilgan keng ko'lamli investitsiyalar zamonaviy sanoat uchun zarur bo'lgan yuqori malakali ishchi kuchining shakllanishini ta'minladi.

Janubiy Koreya iqtisodiy rivojlanish strategiyasida eksport va import o'rtasidagi bosqichma-bosqich muvozanat muhim ahamiyat kasb etdi. Dastlab import o'rnini bosuvchi sanoat tarmoqlarini rivojlantirish, ichki bozorni mustahkamlash va mahalliy korxonalarni raqobatbardosh qilish choralari ko'rildi. Keyingi bosqichlarda esa eksportga yo'naltirilgan strategiyaga to'liq o'tildi, bu esa mamlakatning global savdodagi mavqeini keskin oshirdi.

Singapur: yuqori qo'shilgan qiymat va global logistika markazini yaratish tajribasi. Singapur iqtisodiy rivojlanish modeli asosan tashqi investitsiyalarni jalb etish va yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarishga asoslangan. Mamlakat davlat siyosati xorijiy to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar uchun eng qulay huquqiy va institutsional muhitni yaratdi: soliq stavkalari past darajada belgilandi, biznes ochish jarayonlari soddalashtirildi, investorlarning huquqiy himoyasi qat'iy ta'minlandi. Natijada Singapur ko'plab transmilliy korporatsiyalar uchun mintaqaviy markazga aylandi.

Mamlakat iqtisodiyotining asosiy tayanchi yuqori texnologiyali mahsulotlar — farmatsevtika, elektronika, biotexnologiya hamda moliyaviy xizmatlardir. Oddiy sanoat mahsulotlaridan texnologik murakkab mahsulotlarga bosqichma-bosqich o'tish Singapurni global qiymat zanjirlarining yuqori pog'onalariga olib chiqdi.

Bundan tashqari, Singapur port-logistika tizimini modernizatsiya qilishga katta hajmda investitsiyalar yo'naltirdi. Jahondagi eng samarali portlardan birining shakllanishi mamlakatni nafaqat Janubi-Sharqiy Osiyo, balki global savdo bozorining strategik tugun nuqtasiga aylantirdi. Logistika infratuzilmasining rivojlanishi eksport oqimini tezlashtirib, tashqi savdoning barqaror o'sishini ta'minladi.

Janubi-Sharqiy Osiyo mamlakatlarining tajribasi shuni ko'rsatadiki, eksportga yo'naltirilgan rivojlanish modeli faqatgina ishlab chiqarish tizimini kengaytirish bilan cheklanmaydi, balki institutsional islohotlar, texnologik modernizatsiya, kadrlar tayyorlash, investitsiya jozibadorligini oshirish va logistika infratuzilmasini rivojlantirish kabi kompleks choralarni talab qiladi. Janubiy Koreya va Singapurning yuksalish strategiyalari eksportni iqtisodiy o'sishning asosiy drayveri sifatida shakllantirishda davlatning aniq belgilangan siyosati va uzoq muddatli strategik rejalashtirishning naqadar muhimligini yaqqol namoyon etadi. Bu tajriba Xorazm viloyati va umuman O'zbekistonning eksport salohiyatini kengaytirish bo'yicha strategik yo'nalishlarni belgilashda ilmiy-amaliy asos sifatida xizmat qilishi mumkin.

Yevropa Ittifoqi mamlakatlarning eksport siyosati: institutsional yondashuv va innovatsion model

Yevropa Ittifoqi mamlakatlari eksport salohiyatini oshirishda institutsional barqarorlik, texnologik innovatsiyalar, yuqori malakali mehnat resurslari va samarali logistika tizimiga tayanadigan kompleks modelni shakllantirgan. Germaniya va Niderlandiya (Gollandiya) ushbu jarayonning eng yorqin namunalari bo'lib, ularning tajribasi eksportni iqtisodiy o'sishning asosiy drayveriga aylantirishda samarali mexanizmlar mavjudligini tasdiqlaydi[2].

Germaniya: sifatga yo'naltirilgan eksport modeli va barqaror sanoat tizimi

Germaniya iqtisodiyotining asosiy o'ziga xos jihati shundaki, uning eksport strategiyasi yirik korporatsiyalar bilan bir qatorda kichik va o'rta biznes subyektlariga tayanadi. "Mittelstand" deb ataladigan ushbu segment mamlakat eksportining asosiy harakatlantiruvchi kuchi bo'lib, yuqori ixtisoslashuv, mahsulot sifatining ustuvorligi va barqaror korporativ boshqaruv tamoyillariga ega. Bu korxonalar ko'pincha tor yo'nalishlarda ishlab, global bozor uchun yuqori texnologiyali, ishonchli va moslashtirilgan mahsulotlar yaratishga qodir.

Germaniya eksport siyosatining ikkinchi muhim ustuni sifat va innovatsiyaga tizimli investitsiyalardir. "Made in Germany" brendining global miqyosdagi nufuzini mustahkamlashda ilmiy-tadqiqot faoliyatiga ajratilgan yuqori hajmdagi investitsiyalar muhim rol o'ynaydi. Mamlakat YalMning 3 foizidan ortig'ini ilmiy-tadqiqot ishlanmalariga yo'naltirib, innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarish sohalarida yetakchilikni saqlab kelmoqda. Bu jarayon davlat, xususiy sektor va ilmiy-tadqiqot institutlari o'rtasidagi uzviy hamkorlik orqali qo'llab-quvvatlanadi.

Kadrlar tayyorlashda Germaniyaning dual ta'lim tizimi alohida ahamiyat kasb etadi. Mazkur tizim oliy va kasb-hunar ta'limidagi nazariy tayyorgarlikni bevosita korxonalardagi amaliy mashg'ulotlar bilan uyg'unlashtiradi. Natijada sanoat ehtiyojlariga moslashgan, ishlab chiqarish jarayonlarining texnologik murakkabliklarini chuqur anglay oladigan malakali mutaxassislar yetishib chiqadi.

Eksport faoliyatini moliyaviy qo'llab-quvvatlash maqsadida Germaniya davlatining Hermes kredit kafolat agentligi va KfW rivojlanish banki tomonidan eksport sug'urtasi, kredit kafolatlari va arzon moliyalashtirish mexanizmlari taklif etiladi. Bu tizim eksportchilar uchun tavakkalchiliklarni kamaytiradi va yangi bozorlarni o'zlashtirish imkoniyatini kengaytiradi.

Niderlandiya: innovatsion agrosanoat klasteri va ilg'or logistika tizimi

Niderlandiya qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksporti bo'yicha dunyoda ikkinchi o'rinni egallab, yuqori hosildorlikka asoslangan intensiv agrotexnologiyalarni keng qo'llash orqali yetuk modelni yaratgan. Mamlakatda innovatsion issiqxona texnologiyalari, vertikal fermerlik, suvni tejaydigan agrotexnika yechimlari va ilmiy asoslangan ekinlarni boshqarish tizimlari joriy etilgan bo'lib, bu resurslardan samarali foydalanish imkonini beradi[3].

Agrar sohada klasterlar va kooperatsiya yondashuvining keng qo'llanishi Niderlandiya eksport modelining asosiy ustunlaridan biridir. Fermer xo'jaliklari, tadqiqot institutlari, texnologik kompaniyalar va davlat tashkilotlari o'rtasidagi integratsiya "Triple Helix" hamkorlik modelini shakllantiradi. Xususan, Wageningen universiteti va unga qarashli tadqiqot markazlari dunyoda agrotech sohasida yetakchi bo'lib, Yangi texnologiyalar ishlab chiqilishi, ularning amaliy joriy qilinishi va eksport mahsulotlarining sifatini oshirishda markaziy rol o'ynaydi.

Niderlandiyaning eksport strategiyasida logistika infratuzilmasining rivojlanganligi alohida o'rin tutadi. Yevropaning eng yirik portlaridan biri bo'lgan Rotterdam porti global savdo oqimlarini qayta taqsimlash, yuklarni qayta ishlash va ularni Yevropaning ichki bozorlariga tez yetkazib berishda muhim strategik tugun vazifasini bajaradi. Yuqori darajada raqamlashtirilgan logistika boshqaruvi, multimodal transport tizimi va samarali bojxona protseduralari eksport jarayonining uzluksizligini ta'minlaydi.

Germaniya va Niderlandiya tajribasi Yevropa Ittifoqi davlatlarida eksport siyosati chuqur institutsionallashtirilgan, innovatsiyaga yo'naltirilgan va yuqori qo'shilgan qiymat yaratishga asoslanganligini ko'rsatadi. Mazkur mamlakatlarda eksport faqat iqtisodiy faoliyatning alohida yo'nalishi emas, balki ta'lim, ilmiy tadqiqot, moliyaviy infratuzilma va logistika tizimlari bilan uzviy bog'langan yirik iqtisodiy ekotizim sifatida shakllangan. Ushbu tajriba eksport salohiyatini oshirishni maqsad qilgan mintaqalar, jumladan Xorazm viloyati uchun ham strategik ahamiyatga ega bo'lib, uzoq muddatli rivojlanish siyosatida kompleks yondashuv zarurligini ta'kidlaydi.

Osiyo-Tinch okeani mintaqasining zamonaviy eksport modeli: Yaponiya va Xitoy tajribasi

Osiyo-Tinch okeani mintaqasi dunyo iqtisodiyotining eng tez rivojlanayotgan hududlaridan biri bo'lib, ushbu mintaqadagi davlatlar eksportga yo'naltirilgan iqtisodiy siyosat orqali yuqori sanoatlashtirish darajasiga, texnologik ustunlikka va global qiymat zanjirlarida strategik o'ringa ega bo'ldilar. Xususan, Yaponiya va Xitoyning iqtisodiy rivojlanish tajribasi eksportga yo'naltirilgan modernizatsiya modelining turli bosqichlari va strategik yondashuvlarini o'zida mujassamlashtiradi[4].

Yaponiya: sifat darajasiga asoslangan modernizatsiya va texnologik yetakchilik

Yaponiya Ikkinchi jahon urushidan keyin qisqa muddat ichida iqtisodiy tiklanishga erishib, eksportni iqtisodiy o'sishning markaziy mexanizmiga aylantira oldi. Bu jarayon bir nechta strategik ustuvorliklar asosida shakllandi.

Avvalo, mamlakatda sifatni boshqarishning zamonaviy konsepsiyalari joriy etildi. "Kaizen" (uzluksiz yaxshilash) tamoyillari va "Total Quality Management" (TQM) tizimlarining keng qo'llanilishi ishlab chiqarish jarayonining barcha bosqichlarida sifatni oshirishga va nuqsonlarni minimallashtirishga xizmat qildi. Ushbu yondashuv Yaponiya mahsulotlarining global bozorlar talabiga mos kelishini ta'minlab, milliy sanoatni yuqori raqobatbardosh darajaga olib chiqdi.

Ikkinchi muhim jihat sifatida brendsozlikning strategik yuritilishi ko'rsatiladi. Toyota, Sony, Honda kabi korporatsiyalarning shakllanishi nafaqat eksport hajmining oshishiga, balki Yaponiya mahsulotlarining global miqyosda sifat va ishonchlilik ramziga aylanishiga sabab bo'ldi. Brend qiymati Yaponiya eksportining uzoq muddatli barqarorligini mustahkamlovchi omil sifatida namoyon bo'ldi.

Yaponiya iqtisodiyotining yana bir ustuni keiretsu tizimidir. Bu tizim vertikal va gorizontaal integratsiyalashgan korxonalar guruhini anglatib, kompaniyalar o'rtasida uzluksiz hamkorlik, texnologik almashinuv va barqaror moliyaviy ko'llab-quvvatlashni ta'minlaydi. Keiretsu modeli samarali ta'minot zanjirlarini shakllantirib, eksport jarayonida tannarxni pasaytirish, ishlab chiqarish siklini tezlashtirish hamda risklarni diversifikatsiya qilish imkonini berdi.

Xitoy: eksportga yo'naltirilgan industrializatsiyaning yangi modeli

Xitoy so'nggi 40 yil ichida eksportga yo'naltirilgan industrializatsiya strategiyalari asosida misli ko'rilmagan iqtisodiy o'sishga erishdi. Ushbu modelning poydevorini Deng Xiaoping tomonidan boshlangan bozor iqtisodiyotiga o'tish islohotlari tashkil etadi.

Xitoy eksport strategiyasining asosiy mexanizmlaridan biri maxsus iqtisodiy zonalar (MIZ) hisoblanadi. Shenzhen, Shanghai, Zhuhai va boshqa hududlarda tashkil etilgan MIZlar xorijiy investitsiyalar uchun soliq imtiyozlari, soddalashtirilgan reglamentlar va infratuzilma bilan ta'minlangan bo'lib, Xitoyni global ishlab chiqarish markaziga aylantirishda muhim rol o'ynadi. Mazkur zonalar tajribasi keyinchalik butun mamlakat bo'ylab kengaytirildi.

Xitoyning dastlabki yillarda raqobatbardoshligi asosan arzon ishchi kuchi hisobiga ta'minlangan bo'lsa, ayni paytda mamlakat avtomatlashtirish, robototexnika va yuqori texnologiyali ishlab chiqarishga o'tmoqda. Ishlab

chiqarish samaradorligini oshirish, qiymat zanjirida yuqoriga ko'tarilish va mahalliy brendlarni rivojlantirish Xitoy iqtisodiyotining yangi bosqichini belgilab berdi. Huawei, Xiaomi, BYD, Haier kabi kompaniyalar Xitoyning innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarishga muvaffaqiyatli o'tganini ko'rsatadi.

Xitoyning eksport strategiyasida global tashqi savdo infratuzilmasini yaratish ham alohida ahamiyatga ega. "Bir kamar, bir yo'l" (Belt and Road Initiative — BRI) tashabbusi doirasida Osiyo, Afrika, Yevropa va Lotin Amerikasi yo'nalishlarida yangi transport yo'laklari, logistika markazlari va portlar qurilib, Xitoy tovarlari uchun yangi bozorlarga chiqish imkoniyatlari kengaytirildi. BRI tashabbusi Xitoyning eksport geografiyasini kengaytirish bilan birga, global ishlab chiqarish va savdo oqimlarining qayta shakllanishiga ham ta'sir ko'rsatmoqda.

Yaponiya va Xitoyning eksport siyosati Osiyo-Tinch okeani mintaqasida iqtisodiy o'sishning turli modellarini namoyon etadi. Yaponiya yuqori sifat, texnologik yetuklik, korporativ boshqaruv va innovatsion brendlar orqali global bozorda o'z mavqeini mustahkamlasa, Xitoy industrializatsiya, investitsiya jalb etish, narxlar bo'yicha raqobatbardoshlik va global infratuzilma tashabbuslari orqali eksportni jadal rivojlantirishga erishdi. Har ikki model eksportni faqat iqtisodiy faoliyat turi sifatida emas, balki davlat siyosati, korporativ faoliyat, texnologik taraqqiyot va xalqaro hamkorlikning murakkab integratsiyalashgan ekotizimi sifatida ko'rib chiqish zarurligini ko'rsatadi. Ushbu tajribalar O'zbekistonning, xususan Xorazm viloyatining eksport strategiyasini takomillashtirishda metodologik va amaliy ahamiyatga ega.

Lotin Amerikasi mamlakatlarining eksport strategiyasi: Chili tajribasi

Lotin Amerikasi mamlakatlari eksportni rivojlantirishda tabiiy resurslarga tayanadigan iqtisodiyotlardan yuqori qo'shilgan qiymat yaratishga asoslangan raqobatbardosh modelga o'tish borasida izlanishlar olib bormoqda. Ushbu mintaqada ayniqsa Chili davlatining tajribasi barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash, eksport tarkibini diversifikatsiya qilish va global bozorga muvaffaqiyatli integratsiyalashuv bo'yicha eng samarali amaliyotlardan biri sifatida alohida ajralib turadi. Chili iqtisodiyoti tabiiy resurslarga boy bo'lishiga qaramay, bu resurslardan samarali foydalanish va ularni yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlarga aylantirishga qaratilgan tizimli siyosatni shakllantirdi[5].

Ochiq bozor siyosati va keng qamrovli erkin savdo tarmoqlari

Chili eksportni kengaytirishning asosiy omillaridan biri sifatida ochiq bozor siyosatini izchil amalga oshirdi. Mamlakat 60 dan ortiq davlat bilan

erkin savdo shartnomalarini imzolagan bo'lib, bu uni dunyodagi eng keng qamrovli savdo tarmoqlariga ega iqtisodiyotlardan biriga aylantiradi. Ushbu shartnomalar Chili mahsulotlari uchun tarif va notarif to'siqlarni sezilarli darajada kamaytirib, jahon bozoriga barqaror va keng kirish imkonini yaratdi. Natijada Chili eksportining geografik diversifikatsiyasi oshib, eksport hajmlarining tashqi shoklarga nisbatan chidamliligi kuchaydi.

Qishloq xo'jaligi eksportini modernizatsiya qilish va logistika innovatsiyasi

Chili qishloq xo'jaligi eksportini diversifikatsiya qilishga katta e'tibor qaratib, vino, meva-sabzavot va dengiz mahsulotlarini jahon bozorida yetakchi mahsulotlarga aylantirdi. Ayniqsa yangi mevalarni Shimoliy yarimshar davlatlariga havo yo'li orqali yetkazib berish tizimi mamlakat eksportidagi logistika innovatsiyasining yorqin ko'rinishidir. Uzoq geografik masofaga qaramay, sovutkichli zanjir texnologiyalari, tezkor yuk tashish tizimlari va sifatni sertifikatlash mexanizmlari Chili qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yuqori talab bo'lgan bozorlarga yetkazib berishda raqobatdoshligini oshirdi.

Bundan tashqari, vinochilik sohasining modernizatsiya qilinishi Chili mahsulotlarini premium segmentga olib chiqib, eksport qiymatining sezilarli oshishiga sabab bo'ldi. Ilmiy-tadqiqot markazlari, ilmiy laboratoriyalar va agrosanoat klasterlarining rivojlanishi qishloq xo'jaligi eksportini texnologik asosda mustahkamladi.

Mis sanoatida qo'shimcha qiymat yaratish va davlat rolini kuchaytirish

Chili dunyoda mis qazib olish bo'yicha yetakchi davlatlardan biri bo'lib, mamlakat ushbu tabiiy resursdan samarali foydalanish orqali eksport strukturasini takomillashtirishga katta hissa qo'shdi. Codelco davlat kompaniyasi rahbarligida mis qazib olish jarayonlari modernizatsiya qilindi, qayta ishlash quvvatlari kengaytirildi va samaradorlik oshirildi. Xom misni eksport qilishdan ko'ra, uni qayta ishlangan, yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar shaklida tashqi bozorlarga chiqarish mamlakatga qo'shimcha tushumlar keltirdi.

Mis sanoatining rivojlanishida davlatning ishtiroki barqaror investitsiya oqimini ta'minlash, texnologiyalarni modernizatsiya qilish va ekologik standartlarni joriy etishda muhim omil bo'ldi. Soha eksportining barqarorligi davlat siyosati, xususiy sektor investitsiyalari va texnologik innovatsiyalar uyg'unligiga tayanadi.

Chili tajribasi Lotin Amerikasi mamlakatlari uchun eksportning diversifikatsiyasi va tabiiy resurslardan samarali foydalanish bo'yicha muvaffaqiyatli model bo'lib xizmat qiladi. Mamlakat ochiq bozor siyosati,

logistika innovatsiyalari, qishloq xo'jaligi va vinochilik sektorlarida yaratilgan yuqori qo'shilgan qiymat hamda mis sanoatini modernizatsiya qilish orqali eksportni iqtisodiy o'sishning asosiy drayveriga aylantirdi. Ushbu tajriba resurslarga boy mintaqalar, jumladan O'zbekiston uchun ham eksport strategiyasini kompleks tarzda shakllantirishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Asosiy xulasalar va tavsiyalar. Xorijiy tajribalarni tahlil qilish asosida quyidagi umumiy printsiplar ajratiladi:

Davlat va biznes hamkorligi. Barcha muvaffaqiyatli mamlakatlar eksportni qo'llab-quvvatlash uchun samarali davlat-xususiy sektor hamkorligini yaratdilar. Bu subsidiyalar, soliq imtiyozlari, eksport moliyalashtirishini o'z ichiga oladi.

Ta'lim va kadrlar tayyorlash. Yuqori malakali ishchi kuchi eksport raqobatbardoshligining asosi. Professional va texnik ta'limga investitsiyalar juda muhim.

Innovatsiya va texnologiyalar. Raqobatbardosh eksport mahsulotlari yaratish uchun ilmiy-tadqiqot va ishlanmalarga doimiy investitsiya kiritish zarur. Davlat, universitet va biznes o'rtasidagi uchrashuv muhim rol o'ynaydi.

Bozorlarni diversifikatsiya qilish. Bir yoki ikki bozorga bog'liqlikni kamaytirish uchun eksport geografiyasini kengaytirish strategiyasi kerak.

Sifat va brendsozlik. Arzon narx bilan emas, balki yuqori sifat va kuchli brend yaratish orqali uzoq muddatli raqobatbardoshlikka erishish mumkin.

Logistika va infratuzilma. Zamonaviy transport infratuzilmasi, samarali port va bojxona xizmatlari eksport xarajatlarini kamaytiradi va raqobatbardoshlikni oshiradi.

Qiymat zanjirida yuqoriga ko'tarilish. Xom ashyo eksportidan qayta ishlangan va yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlarga o'tish iqtisodiy rivojlanishning muhim omili.

Eksport moliyalashtirish tizimi. Eksportchilar uchun moliyaviy qo'llab-quvvatlash, kredit kafolatlari va sug'urta xizmatlari muhim ahamiyatga ega.

Xalqaro standartlar va sertifikatlash. Mahsulotlarni xalqaro standartlarga moslashtirish va kerakli sertifikatlarni olish jahon bozorlariga kirishni osonlashtiradi.

Raqamli texnologiyalar. Elektron tijorat platformalari, raqamli marketing va onlayn savdo yangi eksport imkoniyatlarini ochmoqda.

Xulosa. Eksportni rivojlantirishning ilg'or xorijiy tajribalari shuni ko'rsatadiki, muvaffaqiyat uchun murakkab va uzoq muddatli strategiya zarur. Har bir mamlakat o'z sharoitlari va imkoniyatlariga mos holda strategiya ishlab chiqishi kerak, lekin yuqorida keltirilgan umumiy

printsipalarga amal qilish zarur. Davlat qo'llab-quvvatlashi, innovatsiyalar, sifatli kadrlar tayyorlash, infratuzilma rivojlantirish va xalqaro hamkorlik eksport salohiyatini oshirishning asosiy yo'nalishlaridir.

O'zbekiston uchun bu tajribalar qimmatli darslar beradi. Mamlakatimiz o'z raqobat ustunliklarini - geografik joylashuv, tabiiy resurslar, tarixiy an'analar va yoshlarning ulushi yuqori aholi tarkibi - hisobga olgan holda, xorijiy eng yaxshi amaliyotlarni qo'llash orqali eksport salohiyatini sezilarli darajada oshirishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xolmurotov, F. (2025). Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 3(4).
2. Xolmurotov, Fozil (2025) *RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH VA EKSPORTNI RIVOJLANTIRISH ORQALI MINTAQAVIY IQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH: NAZARIYA VA AMALIY YONDASHUVLAR*. Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 5 (1). pp. 106-118. ISSN 2181-1342
3. Xolmurotov, F. (2024). EKSPORTNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY AHAMIYATI VA UNING MINTAQAVIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI. *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 13, 157-162.
4. Xolmurotov, F. (2023). Mintaqada aholi turmush farovonligini oshirishda qishloq xo'jalik mahsulotlarini yetishtiruvchi subyektlar roli. *Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук*, 3(7), 83-91.
5. Xolmuratov, X., Ashurova, M., Bobojonov, A., Nurmuxamedov, S., & Xolmurotov, F. (2025, November). Econometric analysis of the relationship between CO2 emissions, energy consumption and economic growth in Uzbekistan. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 3331, No. 1, p. 030020). AIP Publishing LLC.